

Bir Toplumun Dinîleşmesi: Suudi Arabistan'da Süregelen Dinî Hukuk Uygulaması *

Sam S. SOURYAL**

Çev. Doç. Dr. Ali COŞKUN*** - Cemal ÖZEL****

Giriş

Hukuka inanç batı felsefesinde sağlam bir temele sahiptir. Yahudi-hıristiyan dini insanlık tarihinde aşama aşama ortaya çıkan kutsal amaç fikrini geliştirdi. Yunan rasyonalistleri, "doğa boşluk kabul etmez" ifadesini ve kâinatın insan aklı tarafından idrak edilebilen, anlaşılır yasalarla yönetildiğini ilan ederek bu fikri güçlendirdiler. Aristo biliminin ortaya çıkışı bu anlayışın zirve noktasıdır. Batı toplumları daha sonra pozitivist hukuk teorilerine de güçlü desteklerini sürdürdüler. Bu desteğin sebebi, sadece bireysel özgürlüklere verdikleri önemi değil aynı zamanda barışın âzamî düzeye çıkarılmasına ve suçun asgari düzeye indirilmesine adanmış bir sosyal düzenin korunmasına duyulan artan ihtiyacı yansıtır. Sonuç olarak toplumlar, bugüne kadar kendi entelektüel tarihleri ile tutarlı ve aynı zamanda etkili ve uygulanabilir olmaları açısından kendilerine en iyi korumayı sağlayacak hukuku seçme gibi zor sorumluluklar taşırlar. Richard Quinny "Hukuk'un İdeolojisi" çalışmasında, batı medeniyetine mensup çok az insanın meselâ sürekli olarak insanların veya doğanın kanunlarıyla idare edilmeyen bir dünya fikrini kabul edebileceğini öne sürdü. O şu şekilde yazdı; "Böyle bir fikir düşünülemez ve böyle bir gerçeğin ihtimalini kabul ettiğimiz takdirde toplumumuzun zayıf varlığı muhtemelen dağılır" (1972:39). Quinney, çağdaş sosyal sistem eleştirisini şu teklifle sonuçlandırdı; "yalnızca var olan Batı düşüncesinin revizyonu ile bugünkü sosyal düzen düşüncesi hukuki mantalitenin ölü elinden kurtarı-

* Sam S. Souryal, "The Religionization of a Society: The Continuing Application of Shariah Law in Saudi Arabia", *Journal for the Scientific Study of Religion*, 1987, 26 (4), p.429-449.

** Sam S. Souryal, Ceza Hukuku Profesörü, Sam Houston Üniversitesi, Huntsville, Texas, ABD. Hıristiyan olan yazar ücretli izninin bir bölümünü Suudi Arabistan krallığında geçirme şansına sahip oldu (Aralık 20,1983-Mart 11, 1984). Orada suç ve sosyal adalet araştırmaları yaptı. İslâm hukukuyla ilgili sayısız önder kişilerle tanışma ayrıcalığına sahip oldu. Ama daha önemlisi o, polis memurları, siviller, uzman olmayan kişilerin çoğunlukta olduğu daha alt statüdeki insanlarla da tanışma fırsatı buldu. Bu kaynaklardan toplanan bilgiler bu çalışmanın omurgasını ve sonuçların dayandırıldığı temelleri oluşturmaktadır.

*** M.Ü. İlahiyat Fakültesi, Din Sosyolojisi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

**** M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı, Din Sosyolojisi Bilim Dalı Doktora Öğrencisi.

labilir", ona göre bu mantalite, toplumların dengesini en çok bozan bir etkidir. Malcom Feeley, "Sosyal Bilimde Hukuk Kavramı" makalesinde Quinney'in görüşünü tekrarladı ve batı hukukunun odağının eksik olduğunu ve belki de hukukun en önemli vasfıyla insanların yaşamlarını geliştirmeyi gözden kaçırdığını savundu. Feeley, bu vasfın hukukun toplumlara uzlaştırmadaki ve ihtilaflarını, ileriye yönelik tepkiler ve resmî olmayan uygulamalar yoluyla çözmedeki etkinliği olduğunu vurguladı (Feeley, 1976).

Dindarlık üzerine geliştirilen modern literatürün büyük bir kısmı Hıristiyan ahlâkî değerlere bağlılığa ve geleneksel kilise otoritesini kabule yoğunlaşır. (Johnson-Weigert,1980; Hirschi-Stark, 1969; Ira Wasserman,1978) Örneğin, Johnson ve Weigert ahlâkî nedenselliği bireysel dindarlığa veren Doğaüstü-Bireysel çerçevenin, resmî kilise öğretilerinin Doğaüstü-Toplumsal çerçevesiyle temsil edilen iddiaları sarstığını gösterirler. Hirschi ve Stark kilise değerlerine bağlılığın lise öğrencilerinin suç işleme oranını güçlü ve negatif bir şekilde etkilediğini ve bunun "doğaüstü müeyyidelerle alakalı olmadığı" sonucuna vardılar. Wasserman, suçluluğu bir dindarlık ölçüğü olarak kullanarak Katolikliğin insan öldürme oranlarıyla negatif bir ilişkisinin olduğunu keşfetti; diğer taraftan ise çalıştığı grupta siyahilerin kilise üyeliğinin insan öldürme oranları üzerine çok az etkisinin olduğunu buldu. Bu çelişen görüşler, şanssız ki Hıristiyan olmayan toplumdaki sosyalleşme ve dindarlaşma arasındaki ilişkiyi evrensel olarak yansıtmayabilir. Bu noktada, Suudi Arabistan Krallığı sebebini neredeyse tamamen şeriat hukuku uygulamasına bağladığı "suçtan arınmış" toplumuyla sürekli övünür. Bir taraftan bu iddia Batılı gözlemciler tarafından çekinceli bir şekilde kabul edilirken, birçok gözlemci Batı'da kabul edilebilir olmayan "korkunç" bir ceza sistemi içerdiği gerekçesiyle şeriat hukukunun faydasını göz ardı etti. Aynı zamanda, bir kaç, ben de dahil, özellikle bu iddiaların dayanağı olarak "resmî" suç oranlarının kullanımına şüpheli yaklaştılar. Benim şüpheliğim 1977'de Birleşmiş Milletler sekreterliği tarafından yapılan dünyanın ilk suç araştırmasının yayınlanması sonrasında azaldı (Adler, 1983). O araştırmada 64 ülkenin resmî suç oranları toplandı ve karşılaştırıldı, ülkeler suç oranlarına göre sıralandı. Araştırmaya göre Suudi Arabistan Krallığı; Bulgaristan, Peru, Nepal ve birkaç farklı ülke ile birlikte "suçun musallat olmadığı milletler" listesine girdi (Adler, 1983). Adler çalışmasında Şeriat hukukunu Suudi Arabistan'daki düşük suç oranı ile irtibatlandırır da, şeriatın Krallıktaki sosyal düzen ve organizasyondaki eşsiz rolünü açıklamakta yetersiz kalmıştır. 1300 yıl öncesinin hukukunun temel sosyal kontrol metodu olarak kullanımı, bugün ve bu çağda en azından, biraz rahatsız edici görünüyor. Dahası, resmî suç oranlarının kullanımına dayalı olarak onun etkinliğine dair tekrarlanan iddialar bende şeriat hukukunun gerçek mahiyeti ve değerini yakından incelemeye karşı güçlü bir istek uyandırdı.

Bu çalışmanın amacı: 1- Şeriat hukukunu ve onun sosyal kontrolde temel bir araç olma rolünü araştırmak; 2- Suudi Arabistan'da suçu engellemede iddia

edilen etkisini raporlar, karşılaştırma ve teyit etme yoluyla incelemek; 3- Bu bulguların geçerliliğini, dindarlık ve sosyalizasyon üzerine geliştirilen literatürdeki bazı önemli teorilerle karşılaştırarak test etmek.

Dinî Hukuk ve Onun Sosyal Rolüne Genel Bir Bakış

Son zamanlarda suçbilimi literatüründe araştırmacılar arasında giderek artan bir oranda, suçu anlamada temel sorunun suçlu analizi, polis veya mahkeme prosedürlerinin stratejileri değil hukukun kuşatıcı etkisi ve sosyal düzen oluşturma potansiyeli olduğu yönünde bir kanaat oluştuğu görülüyor. (Andenaes, 1966; Quinney 1978; Feeley 1976; Newman 1976; Adler 1983; Wilson 1985). Sonuç olarak, modern araştırmalar; kaç tane vatandaşın suç unsuru olan davranışlardan kaçındığı ve neden bunu yaptığını; toplumda caydırıcı ve ders verici bir araç olarak hukukun rolünün ne olduğu, hukukun kendi başına, toplumu huzura erdirmeye ve sapmayı en aza indirmeye etkili olup olamayacağı sorularını sorarak başlayabilir. Sosyo-hukuki araştırmaya bu şekilde geniş bir bakış, Ortodoks yahudi topluluklar ve Suudi Arabistan'da olduğu gibi "suçun musallat olmadığı" toplumlar fenomenini incelemeye daha uygun görünüyor. Bu toplumlarda, toplumsal iyiliğin kazanılması ve toplumsal kötülüğe direnilmesi, ilâhî hukuka ve sosyal terbiye için gerekli olan manevî bir bağlılığa dayalı kanunlar (*nomos*) sayesinde olur.

İslâm hukuku da yahudi hukuku gibi kutsal bir yazıya bağlı olarak bir peygamberle ortaya çıkan kutsal kanun kavramına dayalı bir teokratik sistemdir; yahudiler için o kutsal yazıt Tevrat ve müslümanlar için ise Kur'an'dır. Tıpkı M.S. ilk beş yüzyıl boyunca gelişen ve Talmud hukukunun düzenlenmesiyle doruğa ulaşan Din Adamlarına Özgü (Rabbinic) hukuk gibi İslâm hukuku da yedinci yüzyıl boyunca gelişti ve şeriat hukuku ile doruğa ulaştı. Her ikisi de kitleleri harekete geçirme konusunda dini bir çerçeveyi ve teokratik bir yaklaşımı paylaşırlar. Her ikisi de peygamberlerin fiillerini yorumlayarak ve de katı tefsir kuralları yardımıyla hükümler çıkararak kendi hukuklarının modern olaylara uygulanabilirliğini öne sürerler. İslâm'da kutsal vahiy (Kur'an) ve peygamberin söz ve hareketlerinin (sünnet) birleşimi esas itibariyle şeriat hukukunu oluşturur. Tıpkı Yahudilik gibi, İslâm hukuku da Batı'da yasama yoluyla yürürlüğe giren pozitif hukukun yerini alır.

İslâm hukuk ilminde, tek bir kanun koyucu vardır (Allah) ve şeriat hukuku bütün insan davranışlarına talepler, emirler ve yasaklar getirmesi anlamında Allah'ın emri olarak kabul edilir. Bu sebeple, İslâm'ın doğru davranış için temel prensibi bu emirlere tam bir itaattir. Arapça'da kelime karşılığı "hukuk" olan ve sözlük anlamıyla "yol" demek olan şeriat; beşerî olaylarda doğru ve yanlış'ın standartlarını belirler ve insan davranışlarına tamamen dinî bir değer atfeder.

Ahlâkı uzun bir yasaklar listesi aracılığıyla yasalastıran batı ceza felsefesine karşı, İslâm hukuku öncelikli olarak toplu iyiliği teşvik ve bireysel sapmalardan caydırma üzerinde yoğunlaşır. Ayrıntılı suç niteliğindeki ihlaller listesi sunmak veya iyi tanımlanmış bir ceza belirlemek (daha ciddi olanları önleme) yerine şeriat hukuku, zorunlu sosyal kuralların ve iyi bir toplumun ve onun en önemli sosyal uygulamalarını düzenleyen sınırlamaların bir özetini sunar. Şeriat hukukunun etkisi, büyük oranda onun, doğrudan yanlış ayırt edebilme yetisine sahip toplu bir ahlâkî şuurun inananların zihninde içselleştirilmesi ve bütün toplumun düşüncelerini ve davranışlarını bu yolla şekillendirmesinden kaynaklanır. Sonuç olarak kötü hareketler sırf suç oldukları için değil, bu kolektif şuuru şoka uğrattıkları için suç olarak kabul edilir. Bununla birlikte şeriat hukuku ceza müeyyideleriyle onaylanan zorunlu görevler belirlediği için, bu görevler ne inanan insanlar tarafından göz ardı edildi ne de onları açıklamak gerekti.

Bununla beraber batı teorisi ve ceza hukuku uygulaması ile İslâmî uygulama arasında bazı temel farklılıklar vardır. Şeriat esasen hem ahlâkî düzenleyici hem de ahlâksızlığı önleyici bir etken olarak planlanmıştır. Şeriat buna beş taraflı bir yaklaşımla ulaşır. 1) Sürekli bireyin varlığını yüce İslâmî değerler ve yüksek ahlâkla temizlemeye ve reforme etmeye çalışmak. 2) İnsanları suç işlemeye karşı dünyada ve ahirette karşılaşabilecekleri cezalarla yeterince uyarmak. 3) Müslümanlara birlik, ahlâkî destek ve dini bilgilerin paylaşımıyla doğru yolda birbirlerine yardımcı olmalarını emretmek. 4) Oluşumuna destek olan unsurların önüne geçerek suçun oluşumuna engel olmak. Örneğin sarhoşluk verici maddelerin kullanımını yasaklamak, farklı cinslerin karşılaşma ihtimallerini azaltmak gibi ve 5) Gençleri erken yaşta evliliğe teşvik ederek, kontrollü bir şekilde çok kadınla evlenmelerine göz yumarak ve zekât kavramı içerisinde durumu iyi olanların ihtiyaç sahiplerine katkı sağlamasını gerekli kılarak ahlâkî yanlışlıklara düşmemeleri için müslümanları hazırlamak.

Pozitif hukukun uygulandığı müslüman ülkelerde, şüphelilerin cezalandırılmasının düşük olasılığına rağmen, toplumun hukuk ihlallerine karşı gösterdiği kanunsal tepkinin etkinliği insanı şaşırtırken, Suudi Arabistan'da bu tarz ihlaller norm dışıdır. Caddeler genellikle sessizdir, pazar iş dünyası gibidir, insanlar yumuşak konuşur. Ateşli silahlar, alkol ve uyuşturucu kesin bir şekilde yasak olduğundan şiddet ihtimali düşüktür ve gerçek bir sessizlik atmosferi yaygındır. Bu durumlar dikkate alındığında, sosyal düzenlemenin rolü (yoğun şeriat öğretileri) en etkin şekilde sokak suçları, serserilik veya toplum anlaşmazlıklarını azaltmada görünmektedir. Böyle bir durum kaçınılmaz olarak ortaya çıktığında çarçabuk, yoldan geçenler tarafından durum düzeltilir. Bu arabulucular olaya genellikle kızar fakat uzlaştırıcı rollerinin dinî mükâfatı onları aynı zamanda motive eder.

Bununla birlikte, bir kere manevî dikkat durumu göz ardı edilip kaçınılmaz

olarak ciddi saldırılar yapıldığında şeriat hukukunun önleyici rolü biter. Hukuk bu sefer resmî olarak ve güç kullanarak uygulanır; cezalar kesin, çabuk ve ağır bir şekilde verilir. Şeriat hukuku batı teorisindeki cezanın genel ve özel caydırıcı bir araç olması mantığını tanıırken, diğer taraftan, en önemli gerekçesi toplumun maneviyatının devamlılığını sağlamaktır. Ayrıca, ağır cezanın kesin bir somut etkiye sahip olması sebebiyle, suçlunun halkın önünde infaz edilmesi de bu etkiyi azamiye çıkarır. Bu tür infazlar düzensizlik ve ahlâkî çöküntüden nefret eden bir çevrenin gerekliliğini vurgular ve daha önce de bahsedilen sosyal caydırıcı etkisini açıklar. Aşırı sertlik görüntüsüne rağmen, şeriat hukuku, bununla birlikte suçlu kişi mahkemeye getirilmeden suçunu itiraf eder ve pişmanlık duyarsa (tövbe ederse), bu hukuk en nihâf af ve merhamet silahını kullanarak, ölüm cezası da dâhil olmak üzere, cezadan tamamen vazgeçmeyi teşvik eder.

Şeriat hukukunun daimî vazifesi terbiye ve doğru davranışın korumasıyla sağlanan sosyal bağları oluşturmak ve güçlendirmektir. Etkinliğini kesinleştirmek için bu vazife yalnızca yetişkin, din adamı veya hükümet görevlilerine değil toplumdaki her bir inanan insana emanet edilmiştir. Bu güçlü bağ müslümanlar üzerine çifte sorumluluk yükler: Her zaman iyi olanı yapmak ve kötülükten sakınma sorumluluğu ve itaat etmeyenlerin bozuk davranışlarının derhal düzeltilmesi. İkinci sorumluluğun şeriat hukukunca emredilmesinin sebebi toplumun genel şuurunu ve onun süregelen canlılığını artırmaktır. Şeriat hukuku şunu emreder: "Sizden biri bir kötülük gördüğünde onu eliyle değiştirmeli, eğer bunu yapamıyorsa diliyle ve bu da imkânsızsa ona kalbiyle buğz etmeli". İlk iki metot daha çok reşit olmayan, sorumsuz ve alt statüdeki kişilere karşı çokça kullanılır. Son metodun uygulaması ise tüm inananlardan asgari düzeyde bir inanç göstergesi olarak beklenir.

Tüm dinî ve seküler davranışlar istisnasız olarak şeriat hukukunun belirleyicilik alanına girer. Bunlar şu şekilde sınıflandırılır: Zorunlu (farz), tavsiye edilen (mendup), fark etmeyen, ceza veya ödül getirmeyen (mübah), kabul edilemez, cezası olmayan fakat onaylanmayan (mekruh), yasaklanmış (haram). Yasaklanmış davranışlar şeriat hukukundaki belli cezaların yegâne referansını oluşturur. Toplumda Hudûdullah veya ilâhî sınırlar olarak bilinen bir yasaklar bütünü olarak haramlar apaçık sunulurlar. Yasaklanmış davranışların cezası, örneğin dinden çıkma için ölüm, sarhoşluk için seksen kırbaç darbesi, hırsızlık için el kesme, zina için taşlanarak ölüm, soygun için kafa kesmeyi içeren ağır cezalardır. Hudûdullah kolay hatırlanması için kısa, öz ve birçok insandaki "sapma"nın cezp edici gücünü etkisiz hale getirmek için yalın ve sert bir şekilde sunulan kutsal yasaklardır. Hudûdullah teriminin sosyal ve iş ilişkilerine dâhil olan taraflar üzerinde derhal ciddi bir etki oluşturduğu görülür. Dindar müslümanlar dürüst olmayan bir durumdan şüphelendiklerinde ve ahlâkî standartlar koymaları gerektiğinde lânet etmek veya leke çalmak yasak olduğundan alışlagelmiş bir şekilde bu terimi kullanmaktadırlar. Bir defa böyle bir uyarı yapıldığında kararsız-

liğin bitmesi, dürüstçe davranışın bu durumu takip etmesi gerekir. Dürüst olmayan durum hala devam ediyorsa kişi belki de hukukun bütünü ile yüzleşmek zorunda kalır. Hudûdullah suç olan davranışlara karşı manevî bir caydırıcı olarak işlerken bunların ihlali de katı şeriat cezaları ile Suudi Arabistan'da toplumsal uyumun korunduğu ve "suçla anılmayan toplum" olarak kazanmış olduğu etiketin devamlılığını sağladığı görülmektedir.

İslâm hukukunda bedensel ceza hükmü duyurulduktan hemen sonra ve günü ertelenmeden uygulanır. Eğer hüküm ölüm cezasını gerektiriyorsa, bölgenin yöneticisi tarafından onaylanmadan önce, otomatik olarak İfta kurulu (hükümlerin İslâmî yorumunda en yüksek mahkeme) tarafından gözden geçirilmelidir. Suçlu infaz edilmek için meydana çıkarılır. Hüküm anons edildikten ve suçluya son arzusu sorulduktan sonra bir kılıç darbesiyle kafası kesilir. İngiliz tarih kitaplarında resmedilen karnaval havasının aksine topluluk infazı ciddi bir şekilde izlemekte ve Allah'ın toplumu temizlemede ve kalpleri arındırmadaki gücü üzerine tefekkür etmektedirler. Bu durum din, devlet ve toplum güçlerinin İslâmî adalet, sosyal caydırıcılık ve toplu rahatlamamanın canlı tecrübesinin doruğa taşındığı rahatlatıcı bir teselli olarak yansır. Bir hadisten yapılan alıntıya göre peygamber şöyle demiştir. "Uygulanmış bir had cezası, toplum için, kırk gün yağan yağmurdan daha hayırlıdır."

Suudi Arabistan'daki Suç Oranlarının Dünya Oranlarıyla ve Diğer Altı Müslüman Ülkedeki Oranlarla Karşılaştırılması

Tablo 1 İçişleri Bakanlığı yetkililerince düzenlenen, Suudi Arabistan Krallığı'ndaki doğrulanmamış resmî suç oranlarının bir özetini göstermektedir. Tablo 2 Adler'in önceki çalışmalarıyla ilgili olarak Birleşmiş Milletler dünya suç oranlarını gösterir. Dünya suç anketlerinde hukukî terminoloji ve sınıflandırmanın kullanımındaki çeşitlilik problemleri büyük ölçüde halledilmiştir. Katılımcı ülkelerden suçlarını karşılaştırılabilirliği teminat altına almak amacıyla oluşturulmuş tanımlanmış belli başlı kategorilere yerleştirmeleri istenmiştir. Adler'e göre genelleme yapma sonucunda ortaya çıkan belirsizlik, yüksek veya düşük suç oranlarına sahip ülkeleri belirlemede verilerin faydalanabilirlik olasılığını azaltmamıştır; aksine bu işi mümkün kılmıştır. Bu karşılaştırmanın amacı, Krallık'taki suç oranları ve dünyanın ortalama suç oranları arasındaki büyük farkı göstermektedir.

Tablo-1: Suudi Arabistan Krallığı'ndaki Resmî Suç Oranları

Yıl	Nüfus	Cinayet Sayısı	Oran (Her 100.000 kişide)	Mülki Suç Sayısı	Oran (Her 100.000 kişide)	Cinsel Taciz Sayısı	Oran (Her 100.000 kişide)
1966	5.662.000	169	3	879	1.6	380	7

1967	5.815.000	154	3	905	1.6	459	8
1968	9.973.000	74	1	905	1.6	300	5
1969	6.135.000	40	1	791	1.3	321	5
1970	6.301.000	49	1	854	1.4	392	6
1971	6.472.000	41	1	791	1.2	345	5
1972	6.647.000	54	1	980	1.5	346	5
1973	6.827.000	39	1	973	1.4	323	5
1974	7.012.000	54	1	948	1.4	239	4
1975	7.201.000	70	1	873	1.2	328	5
1976	7.600.000	49	1	853	1.2	327	5
1977	8.011.000	58	1	726	1.1	388	5
1978	8.500.000	70	1	520	1.0	546	9
1979	8.940.000	46	1	671	1.1	346	5

Kaynak: İslâmî Hukukun Suudi Arabistan'da Suçu Önlemedeki Etkisi, İçişleri Bakanlığı, Riyad 1976, sayfa 500-504.

Genellikle yerli Suudlar'dan daha yüksek suçluluk oranı özelliği olan tahmini beş milyonluk yabancı göçmen de dâhil, yaklaşık on bir milyonluk bir nüfusla Krallık resmî suç oranlarını Tablo-1 göstermektedir. Suudi Arabistan suç istatistiklerinde bahsedilen (cinayet, mülk suçları, cinsel suçlar gibi) belirlenmiş kategorilerde dünya suç oranları ile aynı kategori ve zaman periyodu üzerinden karşılaştırma yapılmıştır (1970-1975). İlk kategoride (cinayet), ortalama dünya oranı Krallık'taki oranın dört katı (1'e 3.9). İkinci kategoride (mülk suçları), ortalama dünya oranı Krallık'taki oranın altı yüz elli katı (1.4'e 908.5). Üçüncü kategoride (cinsel suçlar) ortalama dünya oranı Krallık'taki oranın beş katı (5'e 24.2). Suudi Arabistan'da suçluluktaki bu önemli farklılığın arkasındaki sebepleri açıklamada herhangi bir aceleci veya basit çaba, anketteki üye milletler arasında sosyal, politik, dinî ve kültürel farklılıklar dikkate alındığında mantıksız olacaktır. Bununla birlikte, karşılaştırma yıllarındaki raporlanmış suçlar Krallık'taki resmî suç oranlarının (ne kadar güvenilebilirse) dünyadaki ortalama suç oranlarından (ne kadar güvenilebilirse) daha düşük seviyede olduğunu işaret ettiği göz ardı edilemez bir gerçektir.

Tablo 2: Dünyadaki Bildirilmiş Suç Oranları (Her 100.000 Kişide) 1970-1975

Kasti Adam Öldürme	3.9
Saldırı	184.1
Cinsel Taciz Suçları	24.2
Adam Kaçırma	0.7
Soygun ve Hırsızlık (Mülkî)	908.5
Sahtekârlık	83.3
Uyuşturucu Kaçakçılığı	9.8
Uyuşturucu Bağımlılığı	28.9

Alkol Bağımlılığı	67.8
Toplam suç oranı	1.311.2
Kaynak: Suç Kontrolü ve Önleme Müdürlüğü Raporu, Birleşmiş Milletler Raporları, A32/199. Eylül 22, 1977, sayfa 9.	

Suudi Arabistan Krallığı'ndaki suç oranları aynı zamanda şeriat hukukunu uygulamayan altı komşu müslüman milletle de karşılaştırılabilir. Arap suç araştırması Roma'da Birleşmiş Milletler Sosyal Koruma Araştırma Enstitüsü (UNSDRI) ile yakından bağlantılı olarak çalışan Arap Sosyal Koruma Organizasyonu tarafından yürütülmüştür. Suçların tanımında, sayım ve kodlama metodundaki çeşitlilikler, benzer şekilde, suç kategorileri genişletilerek ve merkezî bir senkronizasyon sistemi kullanılarak azaltılmıştır. Araştırmadaki ülke seçimleri temel olarak onların kültürel benzerlikleri, ortak sosyal ve dinî inançları ve veri mevcudiyetine dayandırılmıştır. Bu ülkeler, Suriye Arap Cumhuriyeti, Sudan Cumhuriyeti, Mısır Arap Cumhuriyeti, Irak, Lübnan ve Kuveyt Devleti'dir. İsrail Devleti'nin suç oranlarını da ekleyerek bilgileri genişletmek bu çalışmayı daha ilginç hale getirecekti ancak bu çalışmanın şeriat hukuku hakkındaki odak noktayı bulandıracağı korkusuyla vazgeçilmiştir. Altı milletin hepsi Arap ve müslüman olarak düşünülmüştür (Lübnan ve Sudan'daki küçük etnik çeşitlilikle birlikte). Suudi Arabistan 1935 yılından beri krallık iken, Anayasal emirlikle yönetilen Kuveyt hariç diğerlerinin hepsi cumhuriyettir. Sudan 1983'te son dönemde şeriat hukuku uygulamasına geçti (Gordon, 1983) ve Mısır da uygun bir sisteme geçmeyi düşündü ancak Kıptî azınlığın şiddetli tepkisiyle karşılaştı. Başka bir deyişle karşılaştırma yıllarında altı ülkenin hepsi devlet hukuku uygulamıştır.

Diğer yandan Suudi Arabistan Krallığı bugün geleneksel şeriat hukuku uygulamasında önde gelen bir ülkedir. Trafik uygulamaları gibi küçük kusurlar ile muntika düzenlemeleri dışında suç olan davranışlar sert bir şekilde şeriat hukuku uygulaması hükmü altına alınır ve cezalar bir din hâkimi tarafından şeriat hükümlerine göre takdir edilir. Küçük kusurlar dışında hiçbir yasama statüsü bulunmayan ve yargıç/jüri sistemi ve avukat kullanımını engelleyen Suudi adaleti 1353 yıllık kutsal hukuku uygulamaya devam etmektedir.

Tablo 3, 4 ve 5 Suudi Arabistan Krallığı'ndaki cinayet, mülk suçları ve cinsel taciz suçları kategorilerinde altı müslüman ülke ile karşılaştırılmış suç oranlarını sırasıyla göstermektedir.

Tablo 3: Suudi Arabistan Krallığı İle Devlet Hukuku Uygulanan Altı Arap Ülkesinin Karşılaştırılmış Cinayet Rakamları*

Ülke	Bugünkü Nüfus* (milyon)	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	10 yıllık ortalama	Oran (her 100.00 kişiye)
Suudi Arabistan	11	619	41	54	39	54	70	49	58	70	46	53	4818
Suriye	11	314	-	351	355	324	381	481	482	488	455	403	3.6636

Sudan	22	773	.938	1009	967	988	1128	1089	877	949	1074	979	4.4500
Mısır	44	1224	-	1229	1241	-	1289	1348	-	-	1583	1319	2.9977
Irak	14	1136	1303	1243	867	1026	890	-	1028	994	1584	1119	7.9929
Lübnan	3.5	643	203	324	121	191	-	-	-	-	1187	439	12.5429
Kuveyt	2	51	49	69	57	57	70	69	73	58	70	61	3.0500

Kaynak: Arap Suç İstatistikleri, Arap Sosyal Güvenlik Kurumu, Bağdat, Irak, 1981, sayfa 55.

* Hiçbir mülkün yıllık nüfus arası ile ilgili güvenilir bilgi elde edilemediğinden bölgelerin yaklaşık aynı artış oranına sahip oldukları tahmin edilerek bugünkü nüfusları bütün ülkeler için temel alınarak kullanılmıştır. Aynı zamanda 100.000 oranı en yıl içerisinde raporlanmış ortalama suç oranlarına dayanılarak hesaplanmıştır.

Verilerin Özeti

Tablo 3'un analizi, Suudi Arabistan Krallığı'ndaki cinayet oranının araştırmadaki yedi ülke arasında en düşük olduğuna işaret ediyor. Cinayet oranı, (100.000 nüfus ile) 1/6'lık ikinci en düşük orana sahip ülkeler olan Mısır ve Kuveyt'ten, 1/7'lik Suriye'deki orandan, 1/9'lık Sudan'daki orandan, 1/16'lık Irak'taki orandan ve 1/25'lik Lübnan'daki orandan daha düşüktür. Karşılaştırma yılları süresince anormal politik ve dinî çatışma ortamında ezilen bir ülke olarak en yüksek orana sahip Lübnan'ı çıkartırsak Krallık'taki cinayet oranı diğer beş ülke arasında 1/9 medyan oranına dayanmaktadır. Suriye, Sudan, Mısır ve Irak'ta suçbilimciler kendi toplumlarındaki yüksek suç oranları için açıklamalarını yapabilirler. Fakat Suudi Arabistan cinayet oranının, Arap yarımadasında Suud toplumundan kültürel, etnik ve dini farklılığı olan eski şeyhlik Kuveyt'teki oranın 1/6 sı olması en ilgi çekici olanıdır. Her iki toplum da son dönemlerde büyük bir ekonomik zenginliğe sahip oldu. İslâm'ın sünnet anlayışını paylaştı ve aynı oranda yabancı işçi çalıştırdı. Bununla birlikte Krallık suçta toplumsal bir cevap olarak "şeriat hukuku" nu uygulamakta fakat Kuveyt bunu yapmamaktadır.

Tablo 4'un analizi, Krallığın mülk suçları konusunda yedi ülke arasında en düşük orana sahip olduğuna işaret etmektedir. Sırasıyla 1/3 Irak'taki orandan, 1/8 Suriye'deki orandan, 1/10 Mısır'daki orandan, 1/20 Lübnan'daki orandan, 1/13 Kuveyt'teki orandan ve 1/36 Sudan'daki orandan düşüktür. 1970'li yıllar boyunca süren kuraklığın sebep olduğu kıtlık (mülke yönelik suçlardaki yüksek oranın gerçek sebebi olabilir ya da olmayabilir) durumundan dolayı Sudan'daki en yüksek oranı bu sıralamadan çıkarırsak, Krallık'taki mülk suçları diğer beş ülke arasında 1/12 medyan oranına dayanmaktadır. Cinayet suçlarındaki yüksek oranı ile bağlantılı olarak daha önce bahsedilen aynı sebeple ilgi çeken Kuveyt mülk suçları kategorisinde daha da yüksek bir oranda kalıyor (1/6'e karşılık 1/13). Araştırmadaki yedi ülke arasında en yüksek kişi başı gelir ile Kuveyt devleti, mülk suçlarında Lübnan ve Sudan'dan hemen sonra ikinciliğe sahiptir.

Tablo 4: Suudi Arabistan Karalığı'ndaki Devlet Hukuku Uygulanan Altı Arap Ülkesi İle Karşılaştırılmış Mülk Suçları Rakamları

Ülke	Bu- günkü Nüfus*	1970	191	172	197 3	197 4	197 5	197 6	197 7	197 8	10yıllık orta- lama	Oran- her 100.00 kişide	1979
S. Arabis- tan	11	854	791	980	973	948	873	853	726	520	813	7.4364	1979

Suriye	11	5538	-	301 7	466 7	708 4	638 5	902 9	856 2	880 4	6.599	59.990 9	671
Sudan	22	4063	423 04	656 11	491 25	573 67	674 25	530 42	694 30	603 76	56.242	255.64 55	6318
Mısır	44	4541 5	392 88	333 9	305 88	265 97	-	-	-	464 04	33.088	75.188 6	5714 1
Irak	14	1788	-	235 8	242 7	213 6	226 7	228 6	351 5	269 1	3.522	25.157 1	3994 4
Lübnan	3.5	4618	-	-	424 0	385 5	-	*	209 9	851 5	5.252	150.05 71	1223 8
Kuveyt	2	1739	-	254 5	461 3	212 5	320 7	104 2	259 2	117 8	2.238	111.90 00	8189

Tablo 5'in analizi, cinsel suçlar konusunda Suudi Arabistan Krallığı suç oranının diğer iki kategoriden daha düşük bir farklılık oranıyla yedi ülke arasında halen en düşüğü olduğuna işaret ediyor. 7/10 Mısır'daki orandan, 7/10 Sudan'daki orandan, 1/4 Irak'taki orandan, 1/7 Lübnan'daki orandan ve 1/8 Kuveyt'teki orandan daha düşüktür. Toplamda, Suudi Arabistan da cinsel suç oranları diğer altı ulus arasında cinsel suçların yalnızca 1/4 medyan oranında bulunmaktadır. Krallıktaki cinsel suç oranları ile araştırmadaki aynı kategorideki altı ülkenin ortalama oranlarının, cinayet oranlarından iki (1/4'e 1/9) ve mülk suçlarından ise üç kat (1/4'e 1/12) oranda farklılık gösterdiğini görmek şaşırtıcıdır. Bu, Suudi Arabistan'daki suç aktivitelerinde tam bir değişiklik durumuna işaret ediyor olabilir: Şiddetli olandan göze çarpmayana, görünür olandan gizli olana ve belki de kolay kanıtlanabilenden zor kanıtlanabilene.

Tablo 5: Suudi Arabistandaki Devlet Hukuku Uygulanan Altı Arap Ülkesi İle

Ülke	Bugünkü Nüfus*	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	10 yıllık ortalama	Oran (her 100.00 kişide)
Suudi Arabistan	11	392	345	346	323	329	328	327	330	546	346	352	3.2000
Suriye	11	333	474	426	330	578	637	596	677	701	785	553	5.0273
Sudan	22	774	829	904	968	951	2364	1844	2020	1910	2678	1524	6.9273
Mısır	44	3789	-	1682	1113	-	2006	2265	-	-	-	2171	4.9341
Irak	14	1483	1487	1569	1402	1525	1556	1549	2054	2813	2882	1832	13.0857
Lübnan	3.5	569	709	564	607	1207	901	-	-	-	-	759	21.6857
Kuveyt	2	373	-	389	612	699	406	711	505	682	673	561	28.0500

*Kaynak: Arap Suç İstatistikleri, Arap Sosyal Güvenlik Kurumu, Bağdat, Irak, 1981, sayfa 58.

Karşılaştırılmış Cinsel Taciz Suçu Rakamları

Veri Doğrulama Çabaları

İlk incelemelerde Suudi Arabistan görevlileri tarafından duyurulan düşük suç oranları, özellikle Krallıkta suça maruz kalma ölçümleri uygulanmadığı ve destekleyici kaynaklar bulunmadığından "gerçek olmak için fazlasıyla iyimser" ve ciddiye alınamaz olarak görünüyor. Benim, alan araştırması ya da maille fikir sorma yoluyla verileri doğrulama çabalarım toplumda şüphe uyandıracakı gerekçesiyle reddedildi ve polis ekiplerinin bulunduğu bölgelerde defalarca dolaşmam bir sonuca ulaşmadı. Bu zorluklar dikkate alındığında, seçilmiş heyetlerle sınırlı röportajlardan oluşan Delphi benzeri bir yaklaşımı kullanmaktan başka alternatifim yoktu. Bu yaklaşım Birleşmiş Milletler ve batılı ülkelerde kullanılan sıradan bilimsel metotlara uygun düşmese de, diğer taraftan şeriat hukuku uygulamasının gerçek rolünü keşfetmede yardımcı oldu.

Kullanılan yöntem, -hükümeti temsilen, dinî görevlileri temsilen ve geniş anlamda toplumu temsilen- üç heyetin seçilmesini gerektirdi. Birinci heyet, çoğu suç meselelerinde görev almış hükümet kolunu temsil eden düşük rütbeli polis memurlarından oluşmakta. İkincisi düşük rütbeli din görevlilerinden oluşmakta (bunlar aynı zamanda hükümet görevlileridir). Üçüncüsü ise hükümette hiçbir resmî görevi bulunmayan vasıfsız kişilerden oluşmaktadır. Her bir heyet üç üyeden oluşmakta olup her bir üyenin seçimi üç kriterle dayandırılmıştır: 1- Deneklerin ilgili konularda düşüncelerini rahatça ifade edebilme bilgi ve yeteneği 2- Dürüstlük ve isabetli karar verebilmedeki ünü 3) Önyargısız araştırmaya olan ilgisi.

Altı haftadan fazla, heyet üyeleriyle, çoğu zaman kişisel bazda, bazen de iki üyeyle aynı anda özel oturumlar yapıldı. Sorular genellikle resmî bir tarzda soruldu fakat özellikle başlangıçta mutabakata ulaştıktan sonra cevap kısmına gayri resmî bir şekilde devam edildi. Katılımcılar tarafından yapılan ana yorumları kaydetmek üzere her bir oturum boyunca bir defter kaydı tutuldu. Teyp kullanımı ise bilinen negatif etkilerinden dolayı uygun görülmedi.

Bu röportaj oturumlarının amacı iki kategoride soru sormaktı: Prosedürel ve

asli. Birinci kategori, aşağıdaki prosedürel konuların doğrulanmasıyla alakalı bilgi edinmeye çalışılmıştır: 1- Topluma ilan edilmiş suç oranlarının güvenilirliği, 2- Bildirilmemiş suçların sayısı, 3- Kaydedilmemiş suçların sayısı, 4- Dava pazarlığının olma veya olmama durumu, 5- Suç hukukunun tüm vatandaşlara eşit uygulanabilirliği. Prosedürel doğrulama kategorisiyle alakalı bulgular bu bölümde sunulacaktır. Diğer altı ülkedeki suç verilerini doğrulama için benzer çalışmalar yapmak için araştırmancının sınırları o ülkeleri birebir ziyaret etmeye izin vermemiştir. Böylece bu hükümetlerin yayınlamış olduğu resmî sonuçlar ihtiyarî bir hükümle gerçek kabul edilmiştir.

İkinci kategorideki sorular, Suudi Arabistan'daki sosyal düzen ve organizasyon ile ilgili olarak Şeriat hukukunun rolünü müstakillen bir inceleme olanağı oluşturdu. Bu kategorideki bulgular önümüzdeki tartışmalarda bağlantılı oldukları noktalarda ele alınacaktır.

Resmî Suudî Suç Oranlarının Güvenilirliği

Resmî suç oranlarının güvenilirliği konusunda heyet üyelerinin cevapları üç heyet arasında ciddî farklılık gösterdi; fakat her bir heyetin kendi içinde alınan cevaplar arasında bu fark çok azdı. Polis heyetindeki üyeler arasındaki odayışma, belki de onların bürokratik doğalarından dolayı beklendiği gibi resmî çizgiye kesin bir destek içindeydi. Onlar verilerin manipüle edilmesi ya da suç bilgilerinin toplanması veya hesaplanması sırasında olabilecek bir "dikkatsizlik" ihtimalini bile kabul etmede isteksiz göründüler. Heyet üyeleri, geleneksel ülkelerdeki birçok polis gibi Krallık'taki her bir polis departmanının suç rakamlarını kesin bir şekilde suç raporunun onaylanmasının hemen akabinde şüphelinin gözaltında olup olmadığına bakılmadan İçişleri bakanlığı istatistik birimine göndermeleri gerektiğini vurguladı.

Dinî, görevliler heyetinin mutabakatı daha azdı. Heyet üyeleri "düşük mevki-deki personelin ihmalkârlıklarını ve/veya kişisel menfaat ihtimalini kabul ettiler". Bunun hangi oranda olduğu ve genel resmî sonuçların güvenilirliklerini nasıl etkileyebileceği sorulduğunda genel tahmin % 10 oranındaydı.

Vasıfsız kişiler heyetinin mutabakatı oldukça farklıydı. Heyet üyeleri, aralarında belirgin farklarla, Hadler suçu olmayan küçük suçlarda veri yanlışlığının daha yaygın olduğunu belirttiler. Sonraki kategoride, manipülasyonun daha çok bakanlık seviyesindeki yüksek rütbeye sahip görevliler tarafından yapılması söz konusudur. Nasıl bir manipülasyon yapılabileceği sorulduğunda, vasıfsız kişilerin cevapları şu noktalarda odaklanmaktadır:

1) Daha fazla suçun had gerektirmeyen suç ya da sivil olaylar olarak kaydedilmesini sağlayan modern tanımların (yorumların) kullanılması.

2) Polisin yaygın olarak suç şikâyetlerini hakem kararı ile çözme uygulaması

(böylece onların sonuçları polis kayıtlarında rastlanmıyor.) özellikle eğer bu şikâyetler "önemli kişilere" karşı yapılmışsa bu böyle oluyor.

3) Bakanlıktaki "yüksek otoriteler" arasında, kayıt edilmesi (böylece toplum tarafından bilinmesi) ülkenin milli güvenliğine ve huzurlu imajına zarar verebilecek politik doğalı suçları yok etme eğilimi.

4) Hicrî yılda (Arap takvimi 354 günden oluşur) işlenmiş suç rakamlarını onu karşılayan miladî takvime çevirirken sonuçları hesaplama farklılığı. Bu grup daha doğru bir karşılaştırma için suç rakamlarını 11/365'e uyarlamak suretiyle miladi takvime çevrilmesini teklif etti. "Önemli kişileri" tanımlamaları istendiğinde ise heyet üyeleri kibarca soruyu duymazlıktan gelmeyi seçti. Daha sonra genel ihmalkârlık ve/veya resmî rakamlardaki manipülasyonun tahminî oranı sorulduğunda heyetin ortak kararı %20 idi. Sonuç olarak, hem dinî görevliler ve hem de vasıfsız kişilerden oluşan heyetlerin tahminlerine dayanarak, genel resmî veriler %15 yukarı çekilmelidir diye teklif etmek mantıklı görünüyor. Bu rakam, dinî görevliler grubunun %10 değerinin altında tahmin faktörü ve vasıfsız kişiler grubunun %20 değerinin altında tahmin faktörlerinin ortalamasını oluşturuyor.

Bildirilmemiş Suçlar

Aynı tür sorgulamanın devamı olarak üç heyetin her bir üyesinden bildirilmemiş suçlar hakkında yapabilecekleri en doğru tahmini yapmaları istendi. Polis grubu rahatsız ve şüpheli bir tutum sergileyerek şaşırtıcı olmayan bir şekilde konuya bilgisizmiş gibi yaklaştı. Büyük bir Amerikan üniversitesi mezunu olan bir heyet üyesi soruya karşı çıkar tarzda cevap verdi. Eski ders notlarına göre Amerika'daki bildirilmemiş suçların tüm işlenmiş suçların %50'sinden daha fazla olduğunu bu yazara hatırlattı. Bununla birlikte, heyet üyeleri, grup olarak Kralıktaki bildirilmemiş suç oranlarının Amerika'dakilerden "kat be kat az" olduğunu tahmin ettiler. Raporlanmış suçlar bölümüne hangi tür suç davranışlarının girdiğinin tanımlanması istendiğinde ise genel kategori olarak gençlere özgü suçları, tespit edilemeyen kimseler tarafından işlenen hırsızlık suçlarını, küçük iş kazalarını, özel evlerde işlenen sarhoşluk suçunu (bu aynı zamanda şeriat hukukunda bir hadler suçudur) teklif ettiler. Heyetin bu tür bildirilmemiş suç tahminine dair tam olarak gösterilebilecek rakamlar sorulduğunda polis memurları Amerika'dakinden "kat be kat az" cümlesini birkaç kere tekrarladılar.

Din görevlileri grubu üyelerine aynı soru sorulduğunda onlar da rakamsal bir tahminde bulunmadılar, ancak bildirilmemiş suçlar kategorisine girebilecek suç çeşitleri konusunda bilgi vermeye daha hazır dılar. Belki de (ortalama olarak) daha yaşlı olduklarından ve kişisel aile ilişkilerine daha rahat vakıf olabildiklerinden polis memurlarının bahsettiklerini daha rahat onaylayabildi ve ekleme yapabildiler. Heyet üyeleri bildirilmemiş suçlara "namus cinayeti" olarak bilinen

bir kategoriyi eklediler. Bunlar, karısından zina konusunda şüphelenen kocalar (çok nadiren kadınlar), kocalar veya kızının ya da kız kardeşinin evlilik dışı hamile olduğunu anlayan baba veya erkek kardeşler tarafından işlenen cinayetlerdir.

Vasıfsız kişiler heyeti üyelerinden aynı soruya cevap vermeleri istendiğinde, onlar da diğer iki grup üyeleri gibi, rakamsal bir tahmine ulaşamadılar. Onlar, bununla birlikte, bildirilmemiş suç çeşitlerine başka bir çeşit ekleyerek önceki yaklaşımlara katıldılar: Homoseksüel ilişkiler. Genel algılamamızın aksine, Suud toplumu hatırı sayılır bir homoseksüel nüfusa sahiptir; homoseksüel kelimesi, renkli Arap dilinin, en iyisi "bir iltimat içeren" gey terimine eşit meşhur sıfatlarıyla tanımlanır. Krallık'taki homoseksüeller kesin bir şekilde "kapalı insanlar" olarak hiçbir organizasyona, hiçbir politik etkiye sahip değildirlere ve vasıfsız kişiler heyetinin üyelerine göre nüfusları artmaktadır. Onlar ayrıca homoseksüel tarz davranışa karşı Amerika'nın bazı büyük şehirleriyle kıyaslanamasa bile toplum toleransının arttığını gördüğünü eklediler. Vasıfsız kişiler grubu üyeleri, problemin kökeninde İslâm öğretilerinin öngördüğü cinsiyet ayırımına dayalı toplumun yattığını eklediler. Uzun bir elbise ve eller ve ayaklar dışında her yeri saklayan geniş bir vücut örtüsü zorunlu bir kıyafettir ve kadınların kanuna göre evlenebilecek durumda oldukları veya gelecekte evlenebilecekleri erkeklerin yanında bu kıyafet olmadan bulunmaları yasaklanmıştır. Böylece, bekâr Suud erkekleri (aileleriyle olmaları dışında) sürekli erkek topluluğu ile birlikte olur. Bu uygulama, tüm toplumsal alanlarda, okullarda, üniversitelerde, toplu taşıma araçlarında, lokanta, hastane ve eğlence yerlerinde uygulanır. Bu çok ciddi şekilde uygulanan geleneğin hangi oranda Krallık'taki bildirilmiş homoseksüel davranış artışına sebep olduğu oldukça şüpheli. Hükümetin şu an homoseksüelliği ortadan kaldırma politikası iki taraflı; a) Bu duruma gösterilecek herhangi bir resmî ilgi bu konuya ve konunun boyutlarına karşı toplumsal farkındalığı arttıracığı ve bunun da daha büyük bir milli utanca sebep olacağı için konuyu toplum olarak göz ardı etmek b) Suudî polisine sokaklardaki homoseksüelleri tespit ve polis merkezleri içinde şiddet uygulama yetkisi vererek gayri resmî sosyal bir kontrol imkânına izin vermek. Vasıfsız kişilerden oluşan heyet üyeleri şüpheli homoseksüellerin suçlama olmadan günlerce gözaltında bekletilebileceğini, falakaya yatırılacaklarını ve kafalarının traş edilebileceğini söyledi. Böylece raporlanmış homoseksüel davranış artışı ışığında bu tarz ilişkileri, muhtemelen şeriat hukukunun gelecekte resmî olarak onları ahlâkî çöküntüye sebebiyet verme suçu adı altında yedinci bir had suçu olarak ele alarak uygulama yapacağı sonucuna varmak doğru olabilir.

Kaydedilmemiş Suçlar

Aynı tür sorgulama yöntemini takip ederek üç heyetin her bir üyesine resmî

verilerden çıkarılmış olabilecek olan kayıtsız suç oranı soruldu.

Polis grubu bu soruya resmî çizgiye bağlı olarak, polis memurlarının bazı meseleleri gayri resmî yoldan yerel toplum liderleri ile hallederek "her yerde" bir miktar takdir kullanabilmeleri gerektiğini ifade ettiler. Bununla birlikte, Suudi Arabistan'da bu tür suçların sivil toplumun veya gençlerin işlediği affedilebilecek doğadaki suçlar olduğunu aceleyle söylediler. Bu tür suçları suç istatistikleri içerisinde dâhil etmeyip İslâm öğretilerinin hakem kararı ile çözülmesini tavsiye ettiği sosyal rahatsızlıklar olarak sınıflandırmak daha doğru olur. Grup üyeleri aynı zamanda bu tür durumları "hakem kararı ile çözme"nin çok etkili olduğuna ve bu uygulamanın daha adaletli ve kabul edilebilir bir sonuç doğurduğuna işaret ettiler. Diğer taraftan ciddî suçlar (örneğin taciz, cinayet, soygun) doğaları gereği Had suçu oldukları ve şeriat cezasına göre resmî prosedürden geçerek uygulanmaları gerektiğinden her zaman Bakanlığın suç oranları istatistiklerine kaydedilmiştir.

Din görevlileri grubu ile vasıfsız kişiler grubunun ciddî suçların kaydı ile ilgili ortak kararı polis grubundan çok farklı olmadı. Onlar aynı zamanda hudud suçlarının Allah'ın haklarına karşı işlenmiş suçlar olduğunu ve onları Allah'ın emri olan en ağır ceza ile cezalandırmamanın İslâmî toplumun temellerini sarsacağını belirttiler. Sonuç olarak, kimse onların hükümlerinin doğasını, dava sürecini ya da hükümlerin sonuçlarını değiştiremez. Suç bir kere şeriat kuralları kanıtlarına göre kanıtlanmışsa ceza hızla uygulanmalı. Temyiz, tecil ya da şartlı tahliye veya af teklif edilememektedir. Kendi içinde bir hudud suçu olduğundan şeriat hukuku uygulamasına siyasetin veya yönetimin karışması da yasaktır.

Bu tartışmaya bağlı olarak şu sonuca varmak sağlam olabilir; Suudi Arabistan'da daha hafif olan suçlar gayri resmî "hakem kararı ile çözüme" mekanizması ile halledilirken, resmî oranlarda zikredilen bütün suçlar "hudud" kategorisine girmekte ve onların da kaydı ile ilgili şüphe duymak için hiçbir geçerli sebep yoktur. Sorunun suç kaydının tam doğruluğu ile ilgili olan diğer bölümüne gelirse, daha önce teklif edilen (resmî veriler x % 15) düzenlemesi "adil bir tahmin" olduğunu kanıtlamaya devam etmiştir.

Dava Pazarlığı Meselesi

Bu konuyu cevaplarken grup üyeleri arasında Amerikan adli sisteminde uygulanan ve sanığa bir mahkemede suçunu kabullenmesiyle daha az bir cezaya mahkûm olmasını sağlayan dava pazarlığının İslâm adaletinde olmadığı konusunda tam bir mutabakat sağlandı. Bu üç boyutlu bir argüman olarak açıklanmıştır. Öncelikle "hudud" suçlarının toplumun bütününe veya bireye karşı bir ihlal olarak görülemeyeceğini; onun Allah'ın egemenliğine karşı olduğunu, bu yüzden hâkimler tarafından affedilemeyeceğini tekrar tekrar söylediler. İkinci olarak,

İslâm hukukunda diğer devlet hukuklarında olduğu gibi cinayet dereceleri veya suç sınıfları yoktur. Hukuk, kişinin iddia edilen suçu (cinayet, taciz, hırsızlık gibi) İslâmi delil kurallarına göre işleyip işlemediğini somutlaştıran delilleri açıkça tanımlamıştır. Bir sonraki durumda, şüpheli serbest bırakılmalıdır. Heyet üyeleri, daha sonra, bunun Kisas suçları (bireylere karşı işlenen suçlar), tazir suçları (topluma karşı işlenen suçlar) gibi belli suçlarda hâkimin sanığın yaşına, suçu işleyebilirliğine, suçlunun azamî ceza altına girme isteğine veya bunun yerine kan parası kabul edilmesine karar verme hakkının olmasıyla karıştırılmaması gerektiğinin üzerinde önemle durdular. Üçüncüsü, suçun şeriat hukuku altında kesin bir şekilde kategorilendirilmesine dayanarak, hâkimler bir kategorideki suçun başka bir kategoride değerlendirilmesinin kabulüne izin veremezler. Heyet üyeleri şeriat hâkiminin sorumluluklarını birincil derecede şeriat hukukunu uygulamak, daha sonra kurbanın hakkını tazmin etmek ve son olarak suçlunun çıkarımı da korumak olarak özetlediler.

Suç Hukukunun Bütün Vatandaşlara Eşit Uygulanabilirliği

Bu soru doğal olarak en hassas ve üç gruba da en azından adil gelen bir soru idi. Soru eğer Amerika'da veya diğer herhangi bir batı ülkesinde sıradan bir vatandaşa sorulmuş olsa idi bu aynı şekilde bir rahatsızlığa sebep olabilirdi. Bununla birlikte, üç heyet üyeleri arasındaki cevaplar önemli ölçüde çeşitlilik göstermedi. Göreve hükümet tarafından getirilen din görevlileri grubu üyeleri şeriat hukukunun kesin bir şekilde tüm vatandaşlara eşit bir şekilde uygulandığını savundular. Bu söylemi güçlendirmek için ise ilgili Kur'ân ayetini tekrar tekrar söylediler: "Allah katında sizin en değerli olanınız en takvalı olanınızdır" (Hucurat, 13). Aynı zamanda iki hadisten alıntı yaptılar: "Takva haricinde, Arap İranlı'dan değerli değildir ve kırmızı tenli siyah olandan daha çok hak sahibi değildir." İkincisi, Peygamber'in kendi kızı için söylediği, Fatma'nın bir hırsızlık suçu işlemesi durumunda onunla olan akrabalık bağlarının onu bu kanuni cezadan kurtaramayacağı ile bağlantılı bir söylem. Ayrıca, son dönemde Krallık'ta zina suçundan yargılanan ve sevgilisiyle birlikte 1981'de öldürülen Kraliyet prensesi olayını hatırlattılar. Olay daha sonra çok iyi bilinen bir filme dönüştü "Prensesin Ölümü".

Diğer iki heyet biraz daha farklı görüşlere sahipti. Her iki grup da dünyanın hiçbir yerinde tam bir adalet olmadığı konusunda tartışırken, hâkimlerin de hafif suçlarda ve sivil meselelerde yaşlı olmaya, fazilete, dindarlığa, tövbekâr olmaya ve bilgiye önem veren İslâm'ın sosyal geleneğinden doğal olarak etkilendiklerine işaret ettiler. Bununla birlikte, bir kişi "hudud" hukuku gerektiren ciddi bir suç ile suçlanırsa "şeriatın kılıcı sosyal geleneğin üzerinde olmalı", davalılara aynı şekilde davranılmalı ve şeriat hükmü eşit uygulanmalıdır. "Seçkin kişiler" denilen kategoriye incelemeye çalışırken, vasıfsız kişiler grubunun en genç üyesi böyle bir

terimin son zamanlarda Kraliyet ailesi üyeleri için kullanıldığı cevabını verdi. Fakat hemen sonra, bu kadar küçük bir grubun üyelerinin çok nadiren bir mahkeme kararı gerektirecek ciddi suç eylemleri içerisine dâhil olacaklarını aceleyle ifade etti. Ancak bunu yapmaları durumunda şeriat hukukunun onlara Krallık'taki diğer vatandaşlardan farklı davranmayacağını ekledi.

Suudi Arabistan'daki yabancı işçiler sorusu özel bir önemle ele alındı. 1970'li yılların ortalarından beri krallıktaki yabancı işçi sayısının yaklaşık olarak yerli Suudlar'la eşit seviyeye geldiğini not etmek gerekir. Daha çok Asya ülkelerinden getirilen ve iyi bilgilendirilmemiş ya da şeriat hukukunun sertliğini kavrayamamış bu işçiler bilmeden suçlu olabilirler. Resmî suç oranları yerli ve yabancı olarak ayrılmamış olduğu için konu üç heyetin üyeleri tarafından ele alındı. İnfaz edilen kişinin ismi genellikle gazetede açıklandığı için cinayet kategorisi haricinde katılımcılar arasında ortak bir sonuca ulaşmak zordu. Heyet üyeleri sadece cinayet alanında mutabakata vardılar ve Krallıkta öldürülen katillerin yaklaşık % 60'ının yabancı işçilerden olduğunu tahmin ettiler.

Temel Bulgular

Suudi Arabistan'daki suç verilerini doğrulamak ve devlet hukuku uygulaması olan altı müslüman ülkeyle karşılaştırmak için teşkil edilmiş üç heyetle yapılan röportajlar ışığında su sonuçlara varmak doğru olacaktır:

1) Krallık'taki resmî suç oranları, ciddî suçları kapsadıkları sürece güvenilir sonuçlardır.

2) Yüksek bakanlık personeli üzerindeki olası "milliyetçilik faktörü" etkisini ortadan kaldırmak için "düşük rütbeli polis görevlileri" tarafından ihmalkârlıkla kaydedilmiş olma olasılığından dolayı resmî Suudî suç oranları birkaç kat yüksek olması gerekir. Fakat bununla birlikte bu durum çalışmanın genel bulgularını hiçbir şekilde değiştirmeyecektir.

3) Suudi Arabistan'da bildirilmemiş suçlar konusunun karşılaştırılabilirlik konusu üzerinde bir etkisi olamaz; çünkü bu hem evrensel bir meseledir hem de ne kadar araştırılırsa araştırılsın objektif olarak ortaya çıkarılması mümkün değildir.

4) Olası "dava pazarlığı" veya hukukun bazı gruplara uygulanmaması konusu ile ilgili soruların da yayınlanmış rakamlar üzerinde bir etkisi olamaz. Bunun sebebi; kanıt yetersizliği ve bu çalışmanın alanına giren oranların sadece, heyet üyelerince mahkeme aşamasında değiştirilemeyecek kadar ciddi olarak nitelenen hudud suçları kategorisiyle ilgili olmasıdır. Cinayetten Kur'ân'daki hudud suçlarından biri olarak bahsedilmezken, en ciddî suçlardan biri gibi davranıldığını aynı zamanda not etmek gerekir.

5) Krallıktaki resmî cinayet suçu oranları, daha çok yabancı işçiler tarafından

işlenmiş olma ihtimalinden dolayı, biraz yüksek olabilir. Bununla birlikte, bu fazlalık, namus cinayetlerinin “karanlık (bilinmeyen) rakamları” hesaba katıldığında dengelenmiş sayılır.

Tartışma

Üç ayrı heyet grubundan altı haftayı aşkın sürede edinilen bilgilere ve daha da önemlisi, etnografik manada birçok sıradan vatandaşla tanışma ve onların olaylarla ilgili yorumlarını öğrenme imkânı sağlayan uzun süreli şehir ziyaretlerinden edinilenlere (Cidde, Taif, Hoffuf, Dhahran, Al-Khobor) bağlı olarak ilk başta iki temel varsayımın reddedilmesi gerekiyor.

İlk reddedilecek varsayım, Suudi Arabistan toplumunun homojen olduğu fikri ve böyle bir toplumda suç oranlarının düşük olmasının beklenmesi gerektiği faraziesidir. Suudi toplumunun coğrafi ve kültürel geçmişi bunun tam tersini göstermektedir. Krallığın, yaygın olarak geleneksel bir toplum olarak kabul edilmesi onun homojen olduğunu göstermez. Dinî bir çerçevede konuya yaklaşma haricinde, Krallık, bu yazarın daha önce ziyaret etmiş olduğu özellikle Kuveyt, Mısır ve Sudan gibi müslüman ülkelerden daha fazla homojen değildir. Kral Abdül Aziz es-Suud 1932'de krallığı birleştirene kadar, ülke Kuveyt'i de içine alan tamamen kendi halinde şeyhliklerden oluşuyordu; bu şeyhlikler arasında ilişkiyi sağlayan çok az bağ vardı. Aralarındaki olası tek alaka yalnızca güç dengeleriyle ilgiliydi. Fakat güçlü bir alt kültür temelinden yoksun oldukları için güç sahipleri sürekli değişti; bu sebeple de, aralarındaki ilişkiler sürekli değişti (Saf-ran, 1985; Adler 1983). Sonuç olarak, ülke şu anda, canlı alt kültürel normlarıyla beraber dört coğrafi bölgeye ayrılmış durumda (Necd, Hicaz, Asir ve el-Hasa). Şu anki nüfusun %10 'u Şiî grubuna ait; klanlar yabancı kökenlerine göre yeniden organize edilmiş; ekonomik anlamda orta sınıf yok gibi görünüyor ve insanlar hâlâ aile ve töresel soylarıyla tanınmaya devam ediyorlar.

İkinci vazgeçilecek varsayım ise suç oranlarının azlığının temel sebebinin Şeriat hukukundaki cezaların sertliği olduğu fikridir. Cezaların katılığı her ne kadar bir şekilde ölüm cezası veya bedensel ceza uygulayan tüm yargıçlar tarafından eşit gerekçelerle değerlendirilecek önemli bir meseleyse de; onu (şeriatı) uygulayan toplum, o şekilde (sert olarak) algılamadığı sürece, varsayımın haklılığı tartışmaya açık hale gelir (Christie,1970). Cezaların katılığının Suudlar tarafından nasıl algılandığını daha iyi anlayabilmek için, bunu **Kıyas** veya **Lex talionis** (kıyas usulü) prensiplerinin Doğaüstü-Sosyal (Johnson&Weigert,1980) çerçevesinde ele almak gerekir. Allah'ın insanlar üzerindeki takdirini onaylayan böyle bir çerçeve, bütün suçlulara uygun cezanın verilmesi yoluyla adaletin temin edilmesi sebebiyle, müslümanlar arasında, cezaların katı olduğuna dair endişeleri ortadan kaldırır. Ayrıca, eski kabîlevî uygulamalar sırasında önemsiz meseleler üzerine baskınlar ve karşı baskınlarda gelişigüzel adam öldürmenin uzun yıllar süren

tarihini hesaba kattığımızda (ve bu yüzden insan hayatının kutsallığına atfedilen düşük sosyal değeri hesap ettiğimizde) Kıyas cezasının, kültürel olarak, suçluya, ailesine ve kabilesine karşı yapılacak daha büyük bir misillemeyi önlemesi sebebiyle makul bir yöntem olduğunu kabul edebiliriz. Buna ek olarak, inananların bireysel şuurlarıyla belirlenen Doğaüstü-Bireysel (Johnson & Weigert, 1980) çerçeveden meseleye baktığımızda, ölüm cezasının, insanlar tarafından korkutucu olarak değil, kanunsuzluk ortamını ve sosyal organizasyonsuzluğu engellemek için gerekli bir adalet mekanizması aracı olarak algılandığı görülür. Somut ve katı görünse de, birçok vatandaş ölüm cezasını suç işlemeye güçlü eğilimi olanlar için bir rahmet olduğunu düşünür. Zaman içinde etkinliğini yitiren uzun süreli hapis cezasındansa bedensel infazın (kırbaçlama, el kesme) daha avantajlı olduğunu savunur. Bu, hem suçun kefareti sağlar, hem de suçlunun hemen akabinde işine başlayabilmesine, kendini ve ailesini destekleyebilmesine imkân sağlar.

İslâm hukukundaki cezalar Batı standartlarınca çok katı bulunsa da şeriat hukuku en ciddî cezalarda bile eğer birey pişman olur, eylem gerçekleşmeden önce kendini düzeltirse genel af teklif edebilecek kadar iyi ve cömert olabilir. Ayrıca, hukuk başkasına karşı işlenmiş suçlarda (kıyas suçları) ve topluma karşı işlenen suçlarda (tazir suçları) kefaretin (diyet) kabulünü teşvik eder. Diyetin kabulünün ödülü Allah katındadır.

Ölüm cezası uygulaması pratik bir yöntemden ziyade seçici bir araç olması dolayısıyla, şeriat kanunlarının, değişen toplum şartlarının gereklerini şöyle ya da böyle en iyi karşılayacak şekilde uygulanması gerektiği üzerine fikrî mutabakat oluşturuldu. Toplum, örneğin bazı üyelerin aniden zenginleşmesi veya birçok yabancı işçinin akın etmesi gibi bazı radikal değişiklikler yaşarsa, şeriat hukukuna literal mânâda (birebir) daha çok ihtiyaç olacaktır. Aksi takdirde, hukukun seçilerek uygulanması, düzenli bir toplumu korumada yeterli kabul edilir.

Bu varsayımların reddedilmesiyle, Suud toplumundaki düşük suç oranlarının muhtemel sebepleri üzerine tahminler şunları içerir:

1) Şeriat hukukunun Doğaüstü-Sosyal yapısının dürüstlük, terbiye ve "sosyal çöküntü" den kaçınılmasının gerekliliği üzerinde çok durması. Zaman içinde bu, müslümanların şuurlarında tamahkârlığa karşı doğal eğilimli bir güç oluşturabilir. Böyle bir güç insanın doğal-sosyal bağışıklığını yükseltir ve yasaklanmışlardan kaçarak Allah'ın rızasını arama eğilimini arttırır.

2) Şeriat hukukunun suçluyu ahirette karşılaşılabileceği "artırılmış ceza" ile uyanan caydırıcı gücü. Öbür dünyada ödüller hangi sıklıkla doğru yolu seçtiğine göre, cezalar da ne sıklıkla şeytana yenildiğine göre belirlenir. Sonuç dengesi bir insanın cennete mi yoksa cehenneme mi gideceğine işaret eder.

3) Haram kelimesi (dinî günah) müslümanların zihninde suç anlamına gelir ve böylece "suç davranışı"na karşı nefretini güçlendirir. İnanan biri, yakalanma

olasılığının çok az olduğunu ya da olmadığını fark etse bile böyle bir seçim öbür dünyada onu sonsuz bir cezaya götürebileceği için hudûdullahı ihlal etmemeyi tercih edecektir.

4) Her üç saatte bir 30 dakika ve her gün (günde beş defa: sabah, öğle, ikindi, akşam, yatsı) yapılan zorunlu ibadet müslümana kutsal bir tecrübe yaşatır. Bu tür tecrübeler, oldukça yüksek manevî getirileri olan ve gündelik vakitlerinin dışına sarkarak bir gün boyunca sürebilen yoğun tecrübelerdir. Dindar müslümanlar her gün beş vakit namaz kılar ve sonuç olarak şeytanla meşgul olmaya ya da suça ilişkin sürecin içine dâhil olmaya pek de vakit bulamazlar.

5) **Usra** (aile birliği) ve **Şeref** (gurur) gibi her Suudi bireyin önemsedığı gelenekler, batılılardan farklı olarak, Suudlar'a bir insanın yanlış davranışlarının ailesine ve kabilesine nasıl bir utanç vereceği ve nasıl kabul edilemez bir etki bırakacağına dair güçlü bir şuur sağlar. Sonuç olarak Suudlar anne-babalarına, ailelerine ve kabilelerine bir utanç kaynağı olur düşüncesiyle (kültürel olarak kara leke olarak bilinir) bir suça dâhil olmaya karşı uyanık görünürler. Onların kolektif inancına göre "şeref" olmadan bir yaşam iğrenç ve suç olup o şerefe sürülen silinmez bir leke olarak kabul edilir.

Sonuç

İslâm adaleti batı anlayışına yabancı bir sistem olmuş ve halen de öyle olmaya devam etmektedir. Batı toplumlarında, Kutsal Kanun uygulaması kural koyanlarla konulanlar arasındaki uygun bir sözleşmeye dayalı bir dizi pozitif kanunla değiştirilmiştir. Ayrıca, bugün, süregelen suçluyu toplum huzurunda idam veya kırbaçlamaya dair İslâmî uygulamalar, batılı yargıç ve gözlemcilerin hayretini artırmaktadır.

Suçlu olup olmamayı dindarlık ölçüsü şeklinde kullanarak bu çalışma, şeriat hukukunu uygulayan Suudi Arabistan Krallığı'nda suç oranlarının şeriat hukuku uygulamayan altı müslüman komşu ülkeden çok daha düşük olduğunu göstermektedir. Önceden Suudi Arabistan toplumuna dâhil iken şimdi Fransız ve Mısır hukuku karışımı bir uygulaması olan bağımsız devlet Kuveyt'teki suç oranı üzerine eğilince şeriat hukukunun etkisi konusunda güçlü bir sonuç elde edilebilir. Onun (şeriatın) doğaüstü güçlerinin toplumun kolektif vicdanına yerleşmiş ve toplum şuurunu birleştirmiş olduğu görünmektedir; bu hukukun suçu engelleme ve yerli yerine oturtmadaki etkisi de çok güçlü görünüyor.

Fakat daha önemlisi, bu çalışma dindarlıkla ilgili literatürdeki önemli teori ve hipotezleri test etmek için klasik bir konu sağlamaktadır. Aşağıdaki tespitler bazı aydınlatıcı gözlemlerdir.

Öncelikle bu çalışma, çok iyi şekilde örnekleme de, Durkheim'in dini, "toplumun ayını" (1947) olarak tanımladığı teoriyi ve Berger'in "kutsal şemsiye"

(1967) teorilerini desteklemektedir. Ayrıca Suud toplumunun özellikleri, Durkheim'in belirlediği dindar bir toplumun karakteristik özelliklerini önemli ölçüde yansıtmaktadır. Durkheim'in tanımladığı şekliyle din, "belirli ve ihlal edilmesi yasaklanmış kutsal şeylere inanç ve uygulamalarla bağlı olan birleşik bir sistemdir". Suud toplumu helal olanı yasaklanmış/haram olandan, kutsal olanı dünyevi olandan (mendub ve mekruh) ayırır ve dinin bireyin değil toplumun malı olduğunu belirtir. Dahası bu algı, Berger'in "kutsal bir kozmos kuran insanî bir teşebbüs" (1967) olarak dini özü bakımından tanımlamasına daha rahat uyar. Suudlar'ın günlük hayatlarına, görüntülerine ve davranışlarına nüfuz eden kutsallığın onlarda saplantı haline gelmiş olduğu görünmektedir. Onların mantığındaki dikkat çekici özellik, konunun ekonomik, politik ve hatta pratikte uygulanabilir olup olmaması değil, onun helal mi (dinen yapılabilir) yoksa haram mı (dinen yapılamaz) olduğudur.

İkinci olarak, bu çalışma, O'dea ve Aviada'nin, batılılaşmış bir toplumda tamamına birden pek rastlanmayan, dinin altı temel fonksiyonunu destekler: 1) Günlük hayatı aşan bir referans noktası olan bir toplum şartı (kutsal veya doğüstü olarak şeriat); 2) Dünyadan aşkın başka bir âleme olan inancın kuvvetlendirilmesi (ahiret); 3) Günlük hayattaki normların kutsallaştırılmasına karşı bir duyarlılığın devamı (özel yaşam ve alışverişte dürüstlük); 4) (Farklı cinslerin karışması, alkol alma, dans etme ve batı müziği gibi) seküler normları sorgulamak için sebepleri olan bir toplum şartı; 5) Bireylere dine dayalı kimlik edindirme (müslümanlar, inananlar, hacılar gibi) ve böylece daha büyük bir İslâm toplumu kurma ve; 6) Çeşitli yaş kategorilerine ayırma (yaşına göre uygun millî kıyafeti giymesi, yaşı geldiğinde camide ibadet, evlilik yaşı, hac yaşı) gibi yollarla bireyin yetişmesini ve olgunlaşmasını kolaylaştırma.

Üçüncü olarak bu çalışma daha önceki çalışmalarda bildirilmiş olan dindarlık ve suç ilişkisiyle ilgili kafa karıştırmacı bulgulara yeni bir tartışma daha ekler. Bu çalışmada edinilen veriler suçu işleyenin yaşına göre kategorize edilmediğinden, böylece, suç ile normalden sapmanın ayırt edilmesini zorlaştırdığından terimler birbirinin yerine kullanılmış oldu. Dört karşılaştırmalı tabloda gösterilen rakamlar, Knudten'in yüksek derecede dindarlıkla düşük derecede resmî suç oranı arasında bağlantı kuran çalışmasını güçlü bir şekilde destekler. (Knudten & Knudten, 1971). Buna zıt olarak, rakamlar, Hirschi ve Stark'in (1969) bulgularıyla çelişir; fakat Stark Higgins ve Albrecht (1977) ve Albrecht, Chadwick ve Alcorn 'nun (1977) daha sonraki bulgularıyla çelişmez. Sonrakiler, Hirschi ve Stark'in başta bildirdiği dindarlık ve suç işleme arasında sıfır ilişki gösteren bulguları reddettiler. Orijinal çalışmanın yazarlarından olan Stark, sonradan iddialarını şu şekilde geri aldı: "Çocuğun suç işlemesini etkileyen faktör kiliseye gidip gitmemesi veya cehenneme inanıp inanmaması değil. Çocuğun arkadaşlarının çoğunun dindar olup olmaması önemlidir" (Stark, 1984). Stark'ın üzerinde durduğu bu nokta; manevî bir toplumun varlığı, iyiliğe eğilimli bir toplum şuru

ve (aileler, arkadaşlar ve yabancılar gibi) inanan insanların suçlu davranışı anında düzeltme sorumluluğunu öne çıkaran bizim Suud toplumu araştırmamız tarafından da desteklenmektedir. Tittle ve Welch (1983) hangi dini grup olursa olsun, belli bir davranış üzerinde çevrelerinde o davranışı kötüleyen bir fikir birliği varsa, suçun yetişkinler arasında azaldığını bulguladılar.

Dördüncü olarak, bu çalışmada sunulan suç verileri, Burkett ve White'in "Cehennem ateşi ve suç: Başka bir bakış" adlı ünlü makalesini de desteklemektedir. Yazarlar, suçu ölçmek için dâhil ettikleri suç çeşitlerine (hırsızlık, sanat eserlerinin tahribi/vandalizm, saldırı) dayanarak, Hirschi ve Stark'in bulgularını sorguladılar. Bu tür suçlar sadece kilise tarafından değil aynı şekilde birçok seküler organ tarafından da kötülenir. Yazarlar, Hirschi ve Stark'in çalışmasını, cinsel taciz suçlarını şiddet içeren suçlar yerine kurbanı olmayan suçlar diye adlandırdıkları kategoride kullanarak sonuçları tekrar incelediklerinde, bu sefer, dindarlık ve suç işleme arasındaki ilişki belirgin olarak ortaya çıkmıştır. Suud verileri, benzer şekilde gösterdi ki, Krallık'taki mülkî suçların ve cinayetlerin oranı gruptaki diğer ülkelerin medyan oranından sırasıyla 1/12 ve 1/9'u kadar-ken, cinsel taciz suçlarının oranı 1/4'e kadar çıktı. Homoseksüellik, belirtildiği gibi, ayrıca büyüyen bir problem olarak görünüyor. Bu Burkett ve White'in bulgularını doğruluyor ve oldukça Ortodoks bir teokraside bile insanlar arasında doğal-fiziksel yakınlaşmayla çakıştığında, dinin etki alanının sınırlandığına dikkat çekiyor. Kur'an'ın kesin bir şekilde tacizi yasaklamış olması fakat kontrollü cinsel ilişkiye karşı çıkmamış olması gerçeği, inananlar arasında cinsel haddi aşmalarla ilgili seküler Doğal-Sosyal yaklaşıma daha güçlü bir destek vermiş olabilir.

Sonuç olarak çalışma, Suudi Arabistan'daki sosyal yapının temelde suça yatkın olmadığını göstermektedir. Bu Felson teorisindeki gibi rutin aktiviteler, gayri resmî kontrol ve suça dair tercihler olarak açıklanabilir (Felson, 1986). Felson, Hirsch'in kontrol teorisinin tersine suçluları değil suç ihtimalini ele aldı. Onun anahtar dayanağı; topluma bağlılığının sağladığı gayri resmî sosyal kontrol sayesinde kolay etki altında kalan "elde tutulan suçlu" ve eldekini yakalamak ve kontrol altında tutmak için "potansiyel suçlu" hakkında yeteri kadar bilgiye sahip olan "gizli kontrolcü"dür. Rutin aktiviteler, bu insanlar ve suçun amacı ve koruyucuları arasındaki etkileşim ağını oluşturur. Felson'a göre, suç ihtimali "sıkı bir toplumda" azdır; çünkü orada insanlar "birbirini, mülklerini ve bağlantılarını" bilir. Ve "gizli kontrolcüler" etraftayken; suçun gerçekleşmesini önlediklerini bilseler de bilmeseler de kararları diğer insanlar verir. Suudi çalışmaları şeriat hukuku çerçevesinde oluşturulan manevî toplumun Felson'un "sıkı toplum" modeline tam olarak uyduğunu göstermektedir. Geniş bir ailenin üyeleri gizli kontrolcü görevi görmektedir. Şeyh namaza gelmeyenleri belirler ve aile büyüklerini bilgilendirir. Mutavi, sokak köşesinde kimin nereye gittiğini ve daha çok ne amaçla gittiğini araştırır. Suud gençleri neredeyse her zaman grup halindedirler ve yaşlılar, dindar olmanın verdiği sorumlulukla, onların dikkatlerini her zaman

dini görevlerine ve toplumsal vecibelere çekebilirler. Eğer Felson teorik perspektifinde haklı ise, şeriat hukuku toplumun dindarlığı arkasında merkezî güç olarak kalmaya devam ettiği sürece Suudi Arabistan'da suç asgarî düzeyde kalmaya devam edecektir.

KAYNAKLAR

- Adler, Freda, *Nations Not Obsessed with Crime Littleton*, Colorado, Fred B Rothman and Company, 1983.
- Andenaes, Johannes, 'The General Preventive Effects of Punishment' *University of Pennsylvania Law Review*, 114-949, 1966.
- Berger, Peter L. and Thomas Luckman, *The Social Construction of Reality*, Newyork, Doubleday, 1967.
- Berger, Peter L., *Kutsal Şemsiye: Dinin Sosyolojik Teorisinin Ana Unsurları* (çev. Ali Coşkun) İstanbul 2005.
- Black, D.J., 'The Production of Crime Rates' *American Social Review*, 35: 733-48, 1970.
- Bucaille, Maurice, *The Bible, The Quran and Science*, Indianapolis, American Trust Publication 1978.
- Burkett, Steven R. and Mervin White, 'Hellfire and Delinquency: Another Look' *Journal for the Scientific Study of Religion*, 13:455-82, 1974.
- Christie, N., 'Comparative Criminology' *Canadian Journal of Corrections*, 12:40-46, 1970.
- Durkheim, Emile, *The Elementary Forms of Religious Life*, Newyork Free Pres. 1947.
- Feeley, Malcom, 'The Concept of Laws in Social Science' *Law and Society Review* 10: 497-523, 1976.
- Felson, Marcos, 'Linking Criminal Choices, Routine Activities, Informal Control and Criminal Outcomes' *The Reasoning Criminal*, Newyork: Springer-Verlag Publications, 1986.
- Gordon, C.N, 'The Islamic Revolution: The Case of Sudan' *The International Lawyer*, 19:793-94, 1985.
- Hirschi, Travis and Rodney Stark, 'Hellfire and Delinquency' *Social Problems* 17:202-13, 1969.
- Johnson, L. and A. J. Weigert, 'Frames in Confession: The Social Construction of Sexual Sin' *Journal for the Scientific Study of Religion*, 19:368-81, 1980.
- Knudten, R. and M. Knudten, 'Juvenile Delinquency, Crime and Religion' *Review of Religious Research*, 12:130-52, 1971.
- Nagel, V.H, 'Structural Victimization' *International Journal of Criminology and Penology*, 20:71-84, 1974.

- Newman Greame, *Comparative Deviance, Perception and Law in Six Cultures*, Newyork, Elsevier Publications, 1976.
- O'dea T. and Janet O'dea Avidsa, *Sociology of Religion*, Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice Hall, 1983.
- Orcutt, C.D. 'Self Concept and Insulation Aganist Delinquency: Some Critical Notes' *Sociological Quarterly* 11:381-91, 1970.
- Price, C.E. 'A Test of The Accuracy of Crime Statics' *Social Problems* 14:214-21, 1966.
- Quinney, R., 'The Ideology of Law: Notes From a Radical Alternative to Legal Oppression' Pp 39-40 in Charles E. Reasons and Robert M.Rich, *The Sociology of Law: a Conclift Perspective*. Canada: Butterworth and Company, 1978.
- Safran, Nadav, *Saudi Arabia the Ceaseless Quest for Security*, Cambridge, Massachusetts: the Balknap Press of Harvard Universty Press.1985.
- Stark,R. 'Religion and Comformity' *Sociological Analysis* 45:273-82, 1984.
- Sutherland, E. and Creasy D., *Criminology*, Santa Barbara: Lippincott Company, 1970.
- Tittle, C.R. and Welch M., 'Religiosty and Deviance: Toward a Contincency Theory of Constraining Effects' *Social Forces* 63:658-82, 1983.
- Vetere E. and Newman G., 'International Crime Statics: An Overwiev From a Comparative Perspective' *Crimonology and Penology* 17:251-52, 1977.
- Wasserman, Ira, 'Religious Affilitions and Homicide: Historical Results from the Rural South' *Journal for the Scientific Study of Religion* 17 - 415, 1978.
- Wheeler, S. 'Criminal Statics' *Journal of Criminal Law and Criminology* 58:17-24, 1967.
- Wilson, J. and Herrnstein R., *Crime and Human Nature*, Newyork, Simon and Schuster, 1985.